

portune profundis sæculi curis obruere tentant. Sed pro tali mercatu Nehemias optimates objurgat Juda et castigat, dum divina inspiratio eos qui professioni pietatis servire conantur, ab hujusmodi cogitationibus purgat.

VERS. 19. — *Factum est autem.* (BED., *ibid.*) Conscientia nostra, etc., usque ad ideo merito sequitur.

VERS. 22. — *Dixi quoque Levitis ut mundarentur,* etc. (Id., *ibid.*) Mundari eos a quotidiano operis exercitio necesse est, etc., usque ad oportet ut prius mentem suam et actus purificent ab omni errorum lahe.

VERS. 23. — *Sed et in diebus illis.* (Id., *ibid.*) In Ecclesia uxores alienigenas ducunt, etc. usque ad sed gentili sensu interpretantes.

VERS. 30. — *Igitur mundavi eos.* (Id., *ibid.*) Apertius per omnia finis et condignus ædificio sanctæ

A civitatis et templi Domini, ut emundatis civibus alienæ a Deo pollutionis, ordines sacerdotum et levitarum in ministerio suo rite custodiantur, ut instituti regulariter magistri Ecclesiæ castigatum ab omni peccato populum de cætero in bono permanere, et crescere semper exhortentur.

VERS. 31. — *Et in oblatione lignorum in temporibus constitutis et in primitiis.* Inter cætera populus ligna offert ad ignem altaris nutriendum, cum opera virtutum divina consecratione digna operantur. Ardent ligna et consumuntur in altari holocaustorum, cum in cordibus electorum, opera justitiæ flamma charitatis perficiuntur.

Memento mei, Deus, in bonum. Merito talis conditor et dedicator civitatis, post multos devotionis labores, memoriæ se Creatoris et largitoris omnium bonorum commendat.

LIBER TOBIÆ.

CAPUT PRIMUM.

VERS. 1. — « Tobias. » (BED., in *Tob.*, tom. II.) Liber Tobiae est in superficie litteræ salubris. Maximis enim vite moralls exemplis abundat, et monitis. Sed quantum poma foliis, tantum historiæ allegoria præcellit. Maxima enim Ecclesiæ continet sacramenta. Ipse enim Tobias populum Israel significat, qui cæteris gentibus idololatriæ deditis, fide recta et operibus Deo serviebat. Unde: « Cum irent, etc. » Jeroboam namque qui fabricavit ad deceptionem subditorum vitulos aureos, idololatriæ eultores exprimit, quorum complices significantur in subditis.

« Nephthali. » (Id., *ibid.*) Latitudo, de qua: « Latum mandatum tuum nimis (Psal. cxviii), » cujstribus, id est filii populus fidelis, ejus civitas Ecclesia, de qua: « Non potest civitas abscondi supra montem posita (Math. xv). »

« Supra Naasson. » Naasson augurium, hujus civitas superiora auguratur, id est, contemplantur cœlestia.

(BEDA ubi supra.) Tobiae captivitas humani generis captivitatem designat per regem omnium pravorum, id est diabolum, qui nos de patria cœlesti in hujus exsiliis vallem dejecit.

VERS. 5. — « Ita ut omnia, etc. » (Id., *ibid.*) Sic populus Israel per doctores divini verbi eleemosynam non solum rudibus suæ gentis auditoribus, sed gentibus ad Judaismum venientibus ministrabat. Quidquid enim naturaliter boni habuit quod hostis captivans non abstulit, hoc suis in exemplum virtutis ostendebat, et portionem salutaris scientiæ tanquam decimam suæ substantiæ advenis, id est Gentilibus offerebat.

VERS. 4. — « Nihil tamen puerile. » Jam illud apostolicum gerebat in pectore: « Nolite, pueri, effici, etc. (I Cor. xiv). » Hoc autem secundum illos dictum est quod incedebant in mandatis Domini sine querela,

secundum illam regulam Tyconii, qua tanquam de eodem agentis, aliquando propter bonos omnes laudamus, aliquando propter malos omnes vituperamus, quod est secunda regula.

VERS. 6. — « Omnia primitiva (Id., *ibid.*) » Videtur obloqui, quod prima decimatio cedebat in usus Levitarum, secunda in necessariis erogandis quando visitabatur templum. Sed tertii anni decimas quas tunc consueverant facere, concedebant pauperibus. Et ideo dicimus omnem illam vel omnes secundas, quia non poterat accedere ad templum timore custodum regis.

VERS. 9. — « Cum vero factus esset vir (Id., *ibid.*) » Sic populus Israel, etc., usque ad unde: « Primogenitus meus Israel (Exod. iv). »

VERS. 10. — « Quem ab infantia timere, » etc., credendo et confitendo scilicet quod nunquam peccatum faceret, sed ipsum timoris Domini spiritu impleret.

VERS. 13. — « In conspectu Salmanasar, » etc. Non obloquitur quod alibi dicitur Salmanasar, qui et Sennacherib: erat enim binomius, vel generaliter omnes reges Medorum sic vocabantur sicut Ægypti Pharaones.

VERS. 16. — « Cum autem venisset, etc. » (Id., *ibid.*) Sic populus Dei, etc., usque ad et Scripturæ arcana pandunt.

VERS. 20. — « Sepulturam exhibebat, etc., » peccatorum: ut nec memoria in illis remaneret. Tali sepultura voluerunt patres nostri honorari juxta sepulturam Christi. Unde Jacob in Judæa se voluit sepelliri, et Joseph de ossibus suis mandavit.

VERS. 21. — « Denique cum reversus esset, etc. » Bene Sennacherib de Judæa fugit: diabolus enim veram confessionem pertimescit: et ante faciem ejus non subsistit

CAPUT II.

VERS. 10. — « Contigit, » etc. (BED., in *Tob.*, tom. II.)

Nemo miretur si aliquando bonum typice malum, A mala bonum significant. Si enim hoc non liceret nunquam nigro atramento, sed semper auro lucido nomen Dei scriberetur : quia Deus lux est. Sed si nomen diaboli calculo candido scribas, nihilominus tenebras significat. Cæcatus ergo Tobias populum Israel significat. « Cæcitas enim ex parte contingit in Israel (Rom. 11). » Fatigatus a sepultura est cæcatus. Qui enim infatigabilis in bonis operibus persistit, fidei lumen non admittit. Ita spiritaliter fatigatus dormit, qui vigilare, stare, viriliter agere, et confortari negligit. Cui dicitur : « Surge qui dormis et exsurge a mortuis (Ephes. v). »

(BED., *ibid.*) Hirundines propter levem volatum, superbiam levitatemque significant : quarum immunditia quibus dominatur excæcat. Nido hirundineo suppositus dormit, qui levitati lasciviæ, ac superbiæ se incautus subjicit. Hæc cæcitas populo Israel, imminente Domini adventu in carne, maxime prævaluit, cum romanæ servitutis jugo laboraret, et divinæ legis præcepta male vivendo violaret.

VERS. 14. — « Sed immobilis, » etc. Quia a domo Dei incipit iudicium. Unde : « A sanctuario meo incipite (Ezech. ix). » Qui non corripitur non est filius : « Qui parcat virgæ, odit filium (Prov. xiii). Paulus tanquam puer colaphizatur, tanquam juvenis extollitur.

VERS. 15. — « Insultabant reges, » etc. (BED., *ibid.*) Erant in populo, etc., usque ad unde : « Charitas patiens est, benigna est (II Cor. xiii). »

CAPUT III.

VERS. 7. — « Ut Sara, etc. » (BED., *in Tob. tom. II.*) Turbam notionum signat, etc., usque ad Daniel in cœnaculo orat, et Elisæus habet cœnacula, et Christus in cœnaculo pascha celebrat.

CAPUT IV.

VERS. 3. — « Corpus meum sepeli. » Corpora sepeliendo quasi sacrosanctum depositum terræ commendamus, quæ reddenda et glorificanda in resurrectione credimus.

CAPUT V.

VERS. 7. — « Ex filiis Israel. » Erat enim ex numero angelorum, qui sunt filii Israel, quia semper vident Deum facie ad faciem, et sæpe mittuntur in custodia filiorum Israel, id est videntium Deum. Unde : « Constitui terminos populorum juxta numerum filiorum Israel (Deut. Lii). »

VERS. 10. — « Tunc ingressus, » etc. (BED., *ubi supra.*) Apparuit angelus Tobię et socium se præbuit et Filius Dei hominem assumpsit, et visibiliter cum hominibus conversatus humanum genus salvavit. Introduxit Tobias angelum ad patrem, etc., et Dominus per miracula quæ in carne fecit populo Judæorum, ex quo carnem susceperat, ostendit : quia est filius et angelus, id est nuntius paternæ voluntatis, cui etiam gaudium perpetuæ salutis prædicavit, dicens : « Pœnitentiam agite, appropinquavit enim

regnum cœlorum. (Math. iii.) » Et desperantibus de lumine cœlesti : « Ego sum, inquit, lux mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris (Joan. viii). »

VERS. 15. — « Et dixit ei angelus. » (Id., *ibid.*) Promittit angelus Tobię ducere filium suum in civitatem Medorum et reducere, etc., usque ad interrogante angelum Tobia unde esset.

VERS. 18. — « Ego sum, inquit, Azarias Ananiæ magni filius, (Id., *ibid.*) Azarias *adjutor*, Ananias *gloria Dei*. Christus quoque fidelibus suis indicat, quia ipse est de quo dicitur : « Adjutor meus et liberator meus es tu, Domine, ne moreris (Psal. Lxix). » « Et vidimus gloriam ejus, quasi unigeniti a Patre (Joan. i). »

VERS. 22. — « Tunc paratis. » (BED., *ubi supra.*) Apparente Domino in carne, etc., usque ad et sic ad salutem gentium per apostolos perveit.

CAPUT VI.

VERS. 1. — « Profectus est, » etc. (BEDA, *in Esdr., tom. II.*) Domino veniente ad gentes salvandas, etc., usque ad et oves spirituales a furibus et bestialibus spiritibus et hæreticis defendunt.

VERS. 2. — « Et ecce piscis, » etc. (BEDA, *ubi supra.*) Dominicæ passionis sacramentum manifeste significatur, etc., usque ad nec in eo princeps mundi veniens quidquam habuit.

« Exivit. » (Id., *ibid.*) Christus mortem cui nil debebat accepit, ut pedes, scilicet suos, id est membra sua a contagione peccati et mortis ablueret. Occurrit piscis eum devorare cupiens, et Domino in cruce passo diabolus, quo movente crucifixus erat, advenit, quærens si quid peccati in eo invenisset.

VERS. 3. — « Quem expavescens, » etc. Christus imminente mortis articulo cœpit pavere et tædere, non diabolus, sed mortem, quæ invidia diaboli intravit in orbem, naturali carnis fragilitate perhorrescens ; unde : « Pater, transfer calicem hunc a me (Marc. xiv). »

VERS. 4. — « Apprehende branchiam, » etc. (BED., *ibid.*) Apprehendit Christus diabolus qui eum capere in cruce voluit, et moriendo vicit. Apprehendit ergo branchiam, ut caput nequissimum a corpore, potentia suæ dextera separaret, id est nequitiam antiqui hostis ab his, quos sibi corpus fecerat, auferret, et hos corpori suo, id est Ecclesiæ inferret. Branchiam enim habet piscis in confinio capitis et corporis, est autem Christus caput Ecclesiæ, quæ est corpus ejus, et diabolus caput iniquorum, qui sunt corpus ejus.

« Quod cum fecisset. » Quia cum Dominus nequitiam diaboli manifestaret, molitus est adhuc electis suis persecutionem commovere : hi enim sunt pedes ejus per quos ambulat in terra qui per omnia regnat in cœlo.

VERS. 5. — « Exentera hunc piscem. » Dominus piscem exenteravit, cum nequitiam diaboli latius sanctis aperuit : et quasi arcana insidiarum ejus reseravit. Reposuit sibi cor ejus, quia calliditatem ejus

in Scripturis indicavit, de quo dicitur : « Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ (Gen. iii), » et alibi : « Num ignoramus astutias ejus (II Cor. ii). » Fel quoque reposuit, quia quanto malitiæ furore contra genus humanum sæviat, ad cautelæ studium scribi et conservari voluit. Jecur reposuit, quia maligna ejus consilia adversum nos per doctores veritatis insinuavit : Aiunt enim physici : quia calore et occulta virtute jecoris excoquantur et digerantur cibi. Cum vero quæ agere disponimus, sedula cogitatione, quo ordine sint agenda requirimus, quasi acceptos in stomacho cibos, ardore jecoris excoquimus.

« Sunt enim hæc necessaria. » Astutia diaboli et nequitia cognita nobis ad medelam proficiunt : quanto enim ea certius exploramus, tanto certius declinamus.

VERS. 6. — « Assavit carnes ejus, » etc. (BEDA, ubi supra.) Quidquid sibi ex hoc pisce assumpserit, etc., usque ad donec in gentibus Ecclesiæ fundamenta locarentur.

VERS. 12. — « Et oportet. » (Id., ibid.) Raguel populorum gentium signat, etc., usque ad et qui audire dignus sit : « Jam non dicam vos servos, sed amicos meos (Joan. xv).

CAPUT VII.

VERS. 11. — « Quo audito verbo Raguel expavit, » etc. (BEDA, ubi supra.) Audiens populus gentium verbum fidei, etc., usque ad ut qui stulta dicerent, stulte perirent.

CAPUT VIII.

VERS. 1. — « Postquam vero cœnaverunt, » etc. (BEDA, in Tobiam, tom. II.) Introductus Tobias ad cubiculum protulit, etc. Deus accepturus Ecclesiam de gentibus, in desponsationis initio, jubet eam abrenuntiare diabolo, et omnibus pompis ejus et confiteri fidem sanctæ Trinitatis in remissionem peccatorum : quod est intima piscis viscera vivis cremare carbonibus.

(BEDA, ubi supra.) Quia post abrenuntiationem diaboli, post confessionem veræ fidei, sequitur peccatorum remissio, per aquam baptismi expulso diabolo, diabolus ligavit : quia a fidelium læsione cessando compescuit, quos etsi aliquando tentare probationem permittitur, superare tamen prohibetur.

VERS. 3. — « Religavit. » Desertum et Ægyptus corda infidelium significant, quæ a Deo deserta : quia ejus habitatione indigna, et juxta interpretationem Ægypti perfidiæ suæ tenebris obscurata. Merito autem et qui a Deo deseritur a dæmonio repletur. Angelus vero dæmonem qui Tobiam occidere volebat, in deserto ligavit, qui cohibitum a fidelibus, qui sunt membra Christi, diabolus in infidelibus tantum dominari permittit, in quibus tamen tenet eum ligatum, quia nec ipsos tantum ledere permittitur quantum nititur.

VERS. 11. — « Et factum est, » etc. (Id., ibid.)

Cantus pullorum, etc., usque ad veraciter Christum hoste superato sponsum esse sanctæ Ecclesiæ cognoverunt.

VERS. 17. — « Benedicimus te, Domine Deus. » (Id., ibid.) Lætatur Raguel de vita Tobiae, etc., usque ad sunt crassi gratia supernæ dilectionis referti.

VERS. 22. — « Duas quoque, » etc. (Id., ibid.) Apostolus gentium eos qui ad fidem venerant, etc., usque ad qui epulas ex eis quorum reficiuntur exemplis accipiunt.

« Quatuor arietes. » Quia sancti doctores et martyres quatuor libros Evangelii fide et opere conservant, prudentia, justitia, fortitudine, temperantia mununtur, et quatuor partibus mundi instruunt Ecclesiam Dei.

« Occidi fecit. » Quia alii sponte mortificant corpora sua, ut sint hostia viva : alii inter manus infidelium subeunt martyria : per arma justitiæ a dextris et a sinistris, id est, in prosperis et adversis hostem vincentes antiquum.

VERS. 23. — « Et adjuravit Raguel Tobiam. » (BEDA, ibid.) Adjuramus Christum ut maneat nobiscum, donec perfectionem quietis per Spiritus sancti gratiam consequamur, qua requiescamus et a peccatis in corpore, et a pravis cogitationibus in mente.

CAPUT IX.

VERS. 3. — « Tamen obsecro te. » (BEDA, ex Isid.) Aliquos de credentibus servientes tibi quibus prædicandi committas officium ad colligendas gentes, que nondum fidei mysterium susceperunt, sed tamen famam audierunt : et talentum verbi quod fama didicerunt, per fidei obedientiam reddant. Novus quotidie populus in Ecclesia colligitur, potest tamen specialiter intelligi, qui litteram legis septuaginta interpretes acceperunt, et ideo fidem citius susceperunt.

CAPUT X.

VERS. 8. — « At vero Raguel, » etc. (BEDA, ubi supra.) Cum plenitudo gentium intraverit, nemo prohibere potest, quin Dominus salutem Israel tribuat, et cæcitatem ejus, quæ ex parte contigit, respiciat. Recordata est enim divina clementia, quoniam tristitia magna et continuus dolor est Judæis credentibus pro fratribus infidelibus.

VERS. 10. — « Tradidit, » etc. Remittuntur in fine doctores Ecclesiæ ad Christum, cum ipsa Ecclesia, virtutum divitiis plena, ad fidem illustrandam, bonorumque operum substantia ditandam Judæorum gentem, ex qua Dei Filius sumpsit carnem.

CAPUT XI.

VERS. 3. — « Præcedamus. » (BEDA, ubi supra.) Postquam illuminatus est populus gentium, præcedit divina gratia ad illuminandam cæcitatem Judæorum, ut in libris suis cognoscant Christum verum hominem et verum Deum, et sic tandem quasi viso angelo et filio suo quos diu non viderant, multum gaudeant ; tandem, scilicet, se Ecclesiæ de gentibus, congregatæ mysteriorum communionis conjungat.

VERS. 9. — « Blandimento. » (BED., *ubi supra.*) Canis gaudebat dum tecta dominorum diu invisā re-
viseret. Gaudēt doctores de effectu sui operis, cum
Judæam a Domino recolligendam intelligant. Gau-
dent de præmio vitæ æternæ, et cunctis eodem
præmio corda exhilaranda prædicunt, et statim ad-
venturam gratiam sancti Spiritus edunt.

VERS. 10. — « Exsurgens. » Audito a doctoribus
verbo salutis, exsurgit populus Judæorum de perfidiæ
sue cæcitate longa, et amore currit ad Dominum; sed
offendens gressibus operum, donec renatus instructus
in Christo, fidei et operationis lumen percipiat.

VERS. 13. — « Tunc sumens. » (BEDA, *ibid.*) Do-
minus credentibus aperte revelat quanta sit antiqui
hostis malitia, qui ipsum in passione devorare gesti-
vit; sed per hoc occisus, membra sua, id est, eos
quos ante tenebat, amisit.

VERS. 14. — « Albugo. » (BED., *ibid.*) Habet adhuc
populus Judæorum velamen ante faciem cordis, etc.,
usque ad qui autem fragilitatis et ignorantie conscii
dicunt, Domine Deus, illumina tenebras meas; a
Domino illuminantur.

VERS. 18. — « Ingressa est, » etc. (Id., *ibid.*) Lu-
cem gratiæ spiritualis, quæ septiformis est, signifi-
cat. Post septem dies illuminationis ingreditur
uxor: quia postquam Judæa per fidem illuminata
fuerit, postquam gratiam Spiritus sancti acceperit;
ingreditur ad eam Ecclesia, ut sit unum ovile et
unus pastor, et sit domus Christi una, uno lapide
angulari firmata.

CAPUT XII.

VERS. 14. — « Et nunc, » etc. (BEDA, *in Tobiam.*)
Rediturus in cælum angelus apertius quid sit et
quare venerit, et quo reversurus sit exponit: et
Christus eidem populo latius proficienti conditionem
suam patefecit, ostendens, quod ipse in Patre, et

Pater in Filio sit. Angelus credit ad Deum, Tobias
remanet apud Patrem, et Christus a fidelibus suis
intelligitur divinitate Patri æqualis, humanitate ho-
minibus consubstantialis.

CAPUT XIII.

VERS. 1. — « Aperiens autem Tobias os suum. »
(BEDA, *in Tobiam.*) Confessus est veritatem et miseri-
cordiam, etc., *usque ad* cælestis patriæ gaudia præ-
dicando.

CAPUT XIV

VERS. 1. — « Et postquam illuminatus est To-
bias, » etc., quadragenarius numerus laboriosus
est, jejunii et abstinentiæ. Nos autem omnes hujus
vitæ labores debemus sustinere, cum Dei et proximi
dilectione, et sic fructificabimus.

VERS. 3. — « Quinquaginta namque et sex anno-
rum lumen oculorum amisit, » etc. Sacratum nu-
merum quinquagenarium transierat, nec ad sexage-
narium, qui perfectionem, propter senarium, in quo
omnia facta sunt, significat, pervenerat.

VERS. 5. — « In hora autem mortis suæ vocavit
ad se Tobiam. » (BEDA, *in Esdras.*) Tobias, id
est, doctores Judæorum, qui de hoc mundo exituri
propinquis suis annuntiant: quia mundus ad finem
appropinquat, et futura vitæ bona in proximo futura.

VERS. 14. — « Tobias abscessit ex Ninive cum
uxore sua, et filiis et filiorum filiis, » etc. (Id.,
ibid.) Hoc quotidie facit Christus, etc., *usque ad*
diu vivens animi levitatem non deserit.

C VERS. 16. — « Sepelierunt. » Sepultura Tobie fi-
nem mundi designat, quo Dominus noster cum cor-
pore suo, quod est Ecclesia, in requiem intrat an-
gelis de societate hominum congratulantibus, et
singulos per diversas mansiones pro meritum
qualitate collocantibus.

LIBER JUDITH.

PROLOGUS HIERONYMI IN LIBRUM JUDITH.

(*Vide inter opera beati Hieronymi, tom. VIII.*)

PŒFATIO.

(RAB. *expos. in lib. Judith, tom. III.*) Quæri-
tur quo tempore quibusve regibus historia Ju-
dith fuerit, etc., *usque ad* nisi forte dicatur quod
Cambyses qui gentes finitimas impugnasse, et
Ægyptum superasse dicitur, cum regnum Assyrio-
rum atque Persarum unum esset, aliquem regem
nomine Arphaxat in Media repugnantem vicerit,
atque suo imperio subjugaverit.

CAPUT PRIMUM.

VERS. 1. — « Arphaxat. » (RAB., *ubi supra.*) My-
stice, per Arphaxat superbi exprimentur, quorum
conatus et labor qui per vastum tumorem et elationis
agitur facile in potestatem Nabuchodonosor, id est
diaboli cecidit: ipse est enim rex super omnes filios

D superbiæ: « Quam appellavit. » Quæ Mediæ provin-
ciæ metropolis est, quam Deiocus Medorum rex
condidit, sed Arphaxat mirabiliter amplificavit, sicut
Daniel propheta, secundum Josephum sub Da-
rio rege in eadem civitate Mediæ mausolæum valde
præclarum constructum mira arte posuit, quod qua-
cunque die cernitur eadem constructum putatur,
quia sic pulchritudo nova et materia solida. Ibi usque
hodie reges Persarum atque Medorum sepelinantur
et cui hæc cura committitur sacerdos Judæus est.

« In gloria. » Hi in curribus et hi in equis, etc.
Sed Deus currum Pharaonis et exercitum ejus pro-
jecit in mare: ergo qui gloriatur, in Domino gloriatur.

VERS. 6. — « In campo magno. » (RAB., *ubi supra.*)
Nominibus locorum, etc., *usque ad* et demum victo-
rias ad Chaldaeos vel Assyrios concesserunt.